

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Εισαγωγή στην Κλασική Αρχαιολογία

Ενότητα 1: Εισαγωγή

Μανόλης Στεφανάκης

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.	Κλασική Αρχαιολογία και Τέχνη	4
2.	Η Έννοια και το Περιεχόμενο της Τέχνης	4
3.	Βιβλιογραφία	4
3.1	Επιλεγμένη Βασική Βιβλιογραφία	4
3.2	Έγκυροι διαδικτυακοί τόποι	6

1. Κλασική Αρχαιολογία και Τέχνη

Ο όρος **αρχαιολογία** προέρχεται από το ρήμα «αρχαιολογώ» (κάνω λόγο για το παρελθόν) και ως τέτοια έννοια εμφανίζεται ήδη από τον 5^ο αι. **Είναι η βασική επιστήμη, η οποία εξετάζει τα υλικά κατάλοιπα των αρχαίων πολιτισμών και αντικείμενο της έρευνάς της αποτελούν τα μνημεία.** Ως τέτοια χαρακτηρίζονται όλα εκείνα τα αντικείμενα, σταθερά ή κινητά, που έχουν δημιουργηθεί από ανθρώπινα χέρια με μια άμεση ή έμμεση επεξεργασία της ύλης, αποτελούν δείγματα της εποχής τους και διατηρούν τη μνήμη, την ικανότητα δηλαδή του νου να συγκρατεί και να ανακαλεί γεγονότα, παραστάσεις και εμπειρίες.

(...)

Η κλασική αρχαιολογία είναι ένας από τους κλάδους της αρχαιολογίας, ο οποίος επικεντρώνεται στην εξέταση των υλικών καταλοίπων της κατασκευαστικής δραστηριότητας του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου, από την έναρξη της Εποχής του Σιδήρου (11^{ος} αι.) μέχρι και την Ύστερη Αρχαιότητα (6^{ος} αι. μ.Κ.Ε).

(...)

2. Η Έννοια και το Περιεχόμενο της Τέχνης

Γιατί ωστόσο η **τέχνη** πρέπει να θεωρείται τόσο σημαντική για την αρχαιολογία; Ο κύριος λόγος είναι ότι η τέχνη αποτελούσε ανέκαθεν προϊόν μιας δημιουργικής σύνθεσης κοινωνικών, πολιτικών, ιδεολογικών, θρησκευτικών και ηθικών πεποιθήσεων και ένα πολύ ισχυρό μέσο επικοινωνίας, επίδειξης και συχνά άσκησης ελέγχου. Θα πρέπει, βέβαια, ο αναγνώστης να κατανοήσει ότι **αυτό που εξετάζουμε εμείς εδώ ως τέχνη, στην εποχή του είχε πολύ συχνά λατρευτική ή χρηστική σημασία και δε γινόταν αντιληπτό παρά μόνον μέσα στο πλαίσιο της εκπλήρωσης των αναγκών που υπηρετούσε.**

Η **έννοια της τέχνης**: Ο όρος προέρχεται από την ρίζα του αρχαίου ρήματος *τίκτω* (γεννώ, δημιουργώ) και μπορεί να οριστεί ως **η ελεύθερη δημιουργική έκφραση του ανθρώπινου πνεύματος με έργα που διέπονται από αισθητικούς κανόνες, ή η εν γένει ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργεί.** Βέβαια, ο παραπάνω ορισμός αποτελεί μία σύμβαση καθώς στην πραγματικότητα ένας ακριβής ορισμός της τέχνης είναι σχεδόν ανέφικτος.

(...)

3. Βιβλιογραφία

3.1 Επιλεγμένη Βασική Βιβλιογραφία

Ανδρόνικος, Μ. 1984². *Ο Πλάτων και η Τέχνη: οι Πλατωνικές Απόψεις για το Ωραίο και τις Εικαστικές Τέχνες*. Αθήνα: Νεφέλη.

Βουτυράς, Ε. Γουλάκη-Βουτυρά, Α. 2011. *Η Αρχαία Ελληνική Τέχνη και η Ακτινοβολία της*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη (ISBN: 9789602311479).

- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, τ. Β΄, *Αρχαίος Ελληνισμός*, 1971, 182-195 και 366-411 (Μ. Ανδρόνικος)· τ' Γ2, *Κλασσικός Ελληνισμός*, 1972, 270-327 (Μ. Ανδρόνικος) και 328-333 (Ι. Τραυλός).
- Κοκκορού-Αλευρά Γ. 1995³. *Η τέχνη της Αρχαίας Ελλάδας, Σύντομη Ιστορία (1050-50)*. Αθήνα: Καρδαμίτσα (ISBN: 960-354-021-8).
- Παπαϊωάννου, Κ. 1998. *Τέχνη και Πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις (ISBN: 960-427-059-1).
- Ραγκαβής, Α.Ρ. 1990². *Λεξικό της Ελληνικής Αρχαιολογίας*, τ. Α-Β. Αθήνα: Επικαιρότητα (1^η έκδοση, Αθήνα: Α. Κωνσταντίδης 1888-1891).
- Στεφανάκης, Μ.Ι. 2012. *Κλασική Αρχαιολογία: Βασικές Αρχές και Επισκόπηση της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης*, 11^{ος}-4^{ος} αι. *Μέρος Α΄, Εισαγωγή – Κεραμική/Αγγειογραφία*. Αθήνα: Ιάμβλιχος. ISBN: 978-960-268-201-2.
- Aulock, S.E. and Osborne, R. (επιμ.) 2007. *Classical Archaeology* (Blackwell Studies in Global Archaeology). Malden – Oxford – Carlton: Blackwell Publishers.
- Boardman, J. (επιμ.) 1993. *The Oxford History of Classical Art*. Oxford: Oxford University Press (ISBN: 0-19-814386-9).
- Der kleine Pauly: Lexikon der Antike*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1979².
- Hodder, I. 2002. *Διαβάζοντας το Παρελθόν: Τρέχουσες Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις στην Αρχαιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου. Τίτλος πρωτοτύπου: *Reading the Past: Current Approaches to Interpretation in Archaeology*. Cambridge – New York: Cambridge University Press, 1986.
- Honor, H., Fleming, J. 1991. *Ιστορία της Τέχνης*. Αθήνα: Υποδομή. Τίτλος πρωτοτύπου: *A World History of Art*. London: Fleming-Honour Ltd., 1991³.
- Höschler, T. 2005. *Κλασική Αρχαιολογία. Βασικές Αρχές*. Θεσ/νίκη: University Studio Press. Τίτλος πρωτοτύπου: *Klassische Archäologie: Grundwissen*. Stuttgart: Theiss 2002.
- Hurwit, J.M. 1992⁴. *The Art and Culture of Early Greece, 1100-480 BC*. Ithaca – London: Cornell University Press.
- LIMC: Lexikon Ikonographicum Mythologiae Classicae*. Zürich – München: Artemis, 1981 κ.ε.
- Osborne, R. 1998. *Archaic and Classical Greek Art* (Oxford History of Art). Oxford – New York: Cambridge University Press (ISBN: 0192842021).
- Real Encyclopaedie*: Pauly, A.F. von and Wissowa G. (επιμ.) 1972². *Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft*. München: A. Druckenmüller.
- Renfrew, C. and Bahn, G.P., 2001. *Αρχαιολογία. Θεωρία, Μεθοδολογία και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Καρδαμίτσα. Τίτλος πρωτοτύπου: *Archaeology: Theories, Methods and Practice*. London: Thames and Hudson, 2000³.
- Richter, G.M.A. 1974. *Αρχαία Ελληνική Τέχνη*. Αθήνα: Καρδαμίτσα. Τίτλος πρωτοτύπου: *A Handbook of Greek Art*. London – New York: Phaidon, 1974⁷.

Shanks, M. 1996. *The Classical Archaeology of Greece: Experiences of the Discipline* (Experience of Archaeology). London – New York: Routledge.

Snodgrass, A. 2007. “What is classical archaeology?”, στο Aulock and Osborne 2007, 13-29.

Spivey, N. 1999. *Αρχαιοελληνική Τέχνη*. Αθήνα: Καστανιώτης. Τίτλος πρωτοτύπου: *Greek Art*. London: Phaidon, 1997.

Trigger, B.G. 2005. *Μια Ιστορία της Αρχαιολογικής Σκέψης*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια. Τίτλος πρωτοτύπου: *A History of Archaeological Thought*. New York: Cambridge University Press, 1989.

Whitley, J. 2001. *The Archaeology of Ancient Greece* (Cambridge World Archaeology). Cambridge – New York: Cambridge University Press (ISBN 0521627338).

Wölfflin, N. 2006. *Βασικές Έννοιες της Ιστορίας της Τέχνης: Το Πρόβλημα της Εξέλιξης του Στυλ στη Νεότερη Τέχνη*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Τίτλος πρωτοτύπου: *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe: das Problem der Stilentwicklung in der neueren Kunst*. Basel: Benno Schwabe, 1948.

3.2 Έγκυροι διαδικτυακοί τόποι

Αρχαία Ελληνική τέχνη – Γενικά

http://odysseus.culture.gr/index_gr.html: Κόμβος του Υπουργείου Πολιτισμού της Ελλάδας.

<http://www.namuseum.gr/>: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.

<http://www.ime.gr/>: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Αθήνα.

<http://www.perseus.tufts.edu/>: The Perseus Digital Library, Tufts University.

http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database.aspx The British Museum, Λονδίνο, βάσεις δεδομένων συλλογών.

<http://www.metmuseum.org/toah/> : Μητροπολιτικό Μουσείο, Νέα Υόρκη, Heilbrunn Timeline of Ancient History.

<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA/home.html>: Lacus Curtius Educational Resource: William Smith, D.C.L., LL.D: *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, John Murray, London 1875².

<http://dagr.univ-tlse2.fr/sdx/dagr/>: Université de Toulouse, projet de mise en ligne du Daremberg, C.V. et Saglio, E., *Dictionnaire des Antiquités Grecs et Romaines*. Paris: Hachette Livre, 1873-1919.